

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (seitsmes koda)

27. juuni 2024*

Eelotsusetaotlus – Keskkond – Direktiiv 2009/28/EÜ – Artikkel 1 – Artikli 3 lõike 3 punkt a – Õiguskindluse põhimõte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõte – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 16 – Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamine – Kohaldatava abikava muutmine – Asjaomase abi andmine, mille tingimuseks on lepingute sõlmimine

Kohtuasjas C-148/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 27. veebruari 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 10. märtsil 2023, menetluses

Gestore dei Servizi Energetici SpA – GSE

versus

Erg Eolica Ginestra Srl,

Erg Eolica Campania SpA,

Erg Eolica Fossa del Lupo Srl,

Erg Eolica Amaroni Srl,

Erg Eolica Adriatica Srl,

Erg Eolica San Vincenzo Srl,

Erg Eolica San Circeo Srl,

Erg Eolica Faeto Srl,

Green Vicari Srl,

Erg Wind Energy Srl,

Erg Wind Sicilia 3 Srl,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

Erg Wind Sicilia 6 Srl,

Erg Wind 4 Srl,

Erg Wind 6 Srl,

Erg Wind Sicilia 5 Srl,

Erg Wind 2000 Srl,

Erg Wind Sicilia 2 Srl,

Erg Wind Sardegna Srl,

Erg Wind Sicilia 4 Srl,

Enel Hydro Appennino Centrale Srl, varem Erg Hydro Srl,

Erg Power Generation SpA,

Ministero dello Sviluppo economico,

EUROOPA KOHUS (seitsmes koda),

koosseisus: koja president F. Biltgen, teise koja president A. Prechal (ettekandja) seitsmenda koja kohtuniku ülesannetes ja kohtunik M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: ametnik A. Juhász-Tóth,

arvestades kirjalikku menetlust ja 7. veebruari 2024. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Gestore dei Servizi Energetici SpA – GSE, esindajad *avvocati* F. Degni, P.R. Molea ja A. Pugliese,
- Erg Eolica Ginestra Srl, Erg Eolica Campania SpA, Erg Eolica Fossa del Lupo Srl, Erg Eolica Amaroni Srl, Erg Eolica Adriatica Srl, Erg Eolica San Vincenzo Srl, Erg Eolica San Circeo Srl, Erg Eolica Faeto Srl, Green Vicari Srl, Erg Wind Energy Srl, Erg Wind Sicilia 3 Srl, Erg Wind Sicilia 6 Srl, Erg Wind 4 Srl, Erg Wind 6 Srl, Erg Wind Sicilia 5 Srl, Erg Wind 2000 Srl, Erg Wind Sicilia 2 Srl, Erg Wind Sardegna Srl, Erg Wind Sicilia 4 Srl, Enel Hydro Appennino Centrale Srl, varem Erg Hydro Srl ja Erg Power Generation SpA, esindajad: *avvocati* E. Bruti Liberati, A. Canuti ja P. Tanferna,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistasid *avvocati dello Stato* L.G.V. Delbono, S. Fiorentino ja P. Garofoli,
- Euroopa Komisjon, esindajad: B. De Meester ja G. Gattinara,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada esiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 140, lk 16) artikleid 1 ja 3 koostoimes selle direktiivi põhjendustega 8, 14 ja 25 ning õiguskindluse põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ning teiseks Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 16.
- 2 Taotlus on esitatud Itaalias energiateenuste osutaja Gestore dei Servizi Energetici SpA – GSE ja elektrienergiat muudest kui fotogalvaanilistest energiaallikatest tootva 21 äriühingu: Erg Eolica Ginestra Srl, Erg Eolica Campania SpA, Erg Eolica Fossa del Lupo Srl, Erg Eolica Amaroni Srl, Erg Eolica Adriatica Srl, Erg Eolica San Vincenzo Srl, Erg Eolica San Circeo Srl, Erg Eolica Faeto Srl, Green Vicari Srl, Erg Wind Energy Srl, Erg Wind Sicilia 3 Srl, Erg Wind Sicilia 6 Srl, Erg Wind 4 Srl, Erg Wind 6 Srl, Erg Wind Sicilia 5 Srl, Erg Wind 2000 Srl, Erg Wind Sicilia 2 Srl, Erg Wind Sardegna Srl, Erg Wind Sicilia 4 Srl, Enel Hydro Appennino Centrale Srl, varem Erg Hydro Srl, ja Erg Power Generation SpA ning Ministero dello Sviluppo economico (Itaalia majandusarengu ministeerium) vahelises vaidluses, mille ese on elektrienergia tootjatele mõeldud ühe toetuskava asendamine teisega, mis sunnib neid tootjaid sõlmima selleks, et neil oleks võimalik saada viimati nimetatud toetuskavast toetust, GSEga lepingu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2009/28 põhjendused 8, 14 ja 25 on sõnastatud järgmiselt:

„(8) [Euroopa K]omisjoni 10. jaanuari 2007. aasta teatis pealkirjaga „Taastuenergia tegevuskava. Taastuenergia 21. sajandil: jätkusuutlikuma tuleviku rajamine“ on näidanud, et eesmärk suurendada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaalu üldises energiatarbimises 20%ni ja transpordisektoris 10%ni on asjakohane ja saavutatav ning et kohustuslikke eesmärke sisaldava raamistikuga tuleks äriühingudele tagada pikas perspektiivis stabiilsus, mida nad vajavad selliste säästvate investeeringute tegemiseks taastuenergiasektoris, mis suudavad vähendada sõltuvust imporditavatest fossiilkütustest ning ergutada uute energiatehnoloogiate kasutamist. Kõnealused eesmärgid on püstitatud seoses energiatarbimise tõstmisega 20% võrra aastaks 2020, nagu see on kehtestatud komisjoni 19. oktoobri 2006. aasta teatises „Energiatarbimise tegevuskava: potentsiaali realiseerimine“, mille kiitis heaks Euroopa Ülemkogu 2007. aasta märtsis ning Euroopa Parlament oma 31. jaanuari 2008. aasta kõnealust tegevuskava käsitlevas resolutsioonis.

[...]

(14) Kohustuslike riiklike eesmärkide peamine eesmärk on tagada investoritele kindlustunne ja julgustada neid jätkuvalt arendama tehnoloogiaid, mis toodavad energiat igat liiki taastuvatest energiaallikatest. Seega ei ole asjakohane lükata kohustuslikku otsust edasi kuni teatava tulevikus toimuva sündmuseni.

[...]

(25) Liikmesriikidel on erinevad taastuenergia võimalused ja nad rakendavad riigi tasandil erinevaid kavasid taastuvatest energiaallikatest toodetud energia toetamiseks. Enamus liikmesriike rakendab selliseid toetusmehhanisme, mis soodustavad vaid taastuvatest energiaallikatest nende territooriumil toodetud energiat. Siseriiklike toetuskavade nõuetekohaseks toimimiseks on väga oluline, et liikmesriigid saaksid juhtida oma siseriiklike toetusmehhanismide mõju ja kulusid vastavalt oma erinevatele võimalustele. Üks tähtsaid vahendeid käesolevas direktiivis ette nähtud eesmärgi saavutamisel on kindlustada siseriiklike toetuskavade nõuetekohane toimimine vastavalt [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. septembri 2001. aasta] direktiivile 2001/77/EÜ [taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasutamise edendamise kohta elektrienergia siseturul (EÜT 2001, L 283, lk 33; ELT eriväljaanne 12/02, lk 121)], et säiliks investori usaldus ja et võimaldada liikmesriikidel töötada välja tõhusad siseriiklikud meetmed eesmärkide saavutamiseks. [...].“

4 Direktiivi 2009/28 artiklis 1 „Sisu ja reguleerimisala“ on sätestatud:

„Käesoleva direktiiviga kehtestatakse üldine raamistik taastuvatest energiaallikatest toodetava energia kasutamise edendamiseks. Sellega seatakse kohustuslikud riiklikud eesmärgid seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaaluga summaarses energia lõpptarbimises ja transpordisektoris. Selles sätestatakse eeskirjad liikmesriikide vaheliste statistiliste ülekannete, liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste ühisprojektide, päritolutagatiste, haldusmenetluste, teabe ja koolituse kohta ning taastuvatest energiaallikatest toodetud energia juurdepääsu kohta elektrijaotusvõrgule. Sellega kehtestatakse biokütuste ja vedelate biokütuste säästlikkuse kriteeriumid.“

5 Direktiivi artiklis 3 „Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise kohustuslikud riiklikud üldeesmärgid ja meetmed“ on sätestatud:

„1. Iga liikmesriik tagab, et [...] taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal energia lõpptarbimises 2020. aastal on vähemalt sama suur kui tema riiklik üldeesmärk seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaaluga nimetatud aastal, nagu on sätestatud I lisa A osas esitatud tabeli kolmandas veerus. Sellised kohustuslikud riiklikud üldeesmärgid vastavad eesmärgile saavutada aastaks 2020 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia vähemalt 20% osakaal [Euroopa Ü]henduse summaarsest energia lõpptarbimisest. Selles artiklis sätestatud eesmärkide hõlpsamaks saavutamiseks edendab ja ergutab iga liikmesriik energiatõhusust ja energiasäästu.

2. Liikmesriigid võtavad tõhusalt kavandatud meetmeid, tagamaks et taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal on vähemalt sama suur või suurem, kui on ette nähtud I lisa B osas esitatud soovitusliku kujunemiskõveraga.

3. Käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatud eesmärkide saavutamiseks võivad liikmesriigid muu hulgas võtta järgmisi meetmeid:

a) toetuskavad;

[...]“.

Itaalia õigus

Seadusandlik dekreet nr 79/1999

- 6 16. märtsi 1999. aasta seadusandliku dekreediga nr 79 elektrienergia siseturu ühiseeskirju käsitleva direktiivi 96/92/EÜ rakendamise kohta (decreto legislativo n. 79 – Attuazione della direttiva 96/92/CE recante norme comuni per il mercato interno dell'energia elettrica; *GURI* nr 75, 31.3.1999, lk 8) kehtestas Itaalia Vabariik taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootmise toetuskava, kohustades taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia importijaid ja elektritootjaid järgmisel aastal kasutusele võtma riiklikus võrgus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kvoodi või alternatiivselt omandama sertifikaatide kujul kvoodile või sellega seotud õigustele vastava koguse või selle osa, mis on antud sellise elektrienergia tootjatele, tingimusel et viimased suunavad selle elektrienergia võrku (edaspidi „roheliste sertifikaatide süsteem“).

Seadusandlik dekreet nr 28/2011

- 7 3. märtsi 2011. aasta seadusandlik dekreet nr 28, millega võetakse üle direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (decreto legislativo n° 28 – Attuazione della direttiva 2009/28/CE sulla promozione dell'uso dell'energia da fonti rinnovabili, recante modifica e successiva abrogazione delle direttive 2001/77/CE e 2003/30/CE; *GURI* nr 71, 28.3.2011, *GURI* nr 81 regulaarne lisa; edaspidi „seadusandlik dekreet nr 28/2011“), mis jõustus 29. märtsil 2011, näeb ette, et alates 2013. aastast kaotatakse järk-järgult roheliste sertifikaatide kava ja asendatakse see alates 2016. aastast toetustariifide andmisel põhineva toetuskavaga (edaspidi „ergutavate tagasiostutariifide kava“).
- 8 Seadusandliku dekreeidi artiklis 24 on ette nähtud:

„1. Elektrienergia tootmine taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvate käitistega, mis on kasutusele võetud pärast 31. detsembrist 2012, saab toetust lõikes 2 nimetatud meetmete ja üldkriteeriumide alusel ning lõigetes 3 ja 4 osutatud erikriteeriumide alusel. [...]

2. Lõikes 1 osutatud seadmetega elektrienergia tootmine saab toetusmeetmetest toetust järgmiste üldkriteeriumide alusel:

[...]

d) toetust antakse vastavalt eraõiguslikele lepingutele, mille GSE ja seadmete eest vastutav üksus on sõlminud Autorità per l'Energia Elettrica e il Gas [(AEEG) (elektrienergia- ja gaasiamet, Itaalia), nüüd Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ARERA)] koostatud tüüplepingu alusel kolme kuu jooksul alates lõikes 5 osutatud esimese dekreeedi jõustumise kuupäevast;

[...]

5. Majandusarengu ministri dekreetidega, kooskõlastades Ministro dell'Ambiente ja della Tutela del Territorio e del Mare [(keskkonna ja territooriumi- ja merekaitse minister, Itaalia)] ning pädevusprofiilide osas Ministro delle Politiche Agricole e Forestaliga [(põllumajandus- ja metsanduspoliitika minister, Itaalia)] pärast konsulteerimist [AEEGga] ja Conferenza unificata [(ühiskonverents, Itaalia)], millele on viidatud 28. augusti 1997. aasta seadusandliku dekreeedi nr 281 (decreto legislativo nr 281) artiklis 8, määratakse käesolevas artiklis sätestatud toetusüsteemide rakendamise kord kindlaks vastavalt lõigetes 2, 3 ja 4 sätestatud kriteeriumidele. Dekreedid reguleerivad eelkõige järgmist:

[...]

c) vanalt uuele toetusmehhanismile ülemineku kord. Kindlaksmääratud korras käsitletakse eelkõige 2015. aastale järgnevate aastate roheliste sertifikaatide õiguse, sealhulgas taastuvatest energiaallikatest elektrit mittetootvate käitiste õiguse asendamist õigusega saada lõikes 3 osutatud liigituse alla kuuluvast toetuskavast toetust roheliste sertifikaatide järelejäänud perioodi jooksul, et tagada tehtud investeeringute kasumlikkus.

[...]“.

- 9 Seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 artikli 25 lõikes 4 on sätestatud, et GSE võtab aastatel 2011–2015 igal aastal tagasi taastuvatest energiaallikatest energia tootmise kohta väljastatud rohelised sertifikaadid, mis võivad ületada taastuenergia ostmise kohustusega seotud kvoodi täitmiseks nõutavaid sertifikaate. Eespool nimetatud sertifikaatide tagasivõtmise hind on 78% 24. detsembri 2007. aasta seaduse nr 244, mis sisaldab sätteid iga- ja mitmeaastase riigieelarve koostamise kohta (2008. aasta rahandusseadus) (legge n. 244 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2008); *GURI* nr 300, 28.12.2007, *GURI* nr 285 regulaarne lisa) artikli 2 lõikes 148 viidatud hinnast.

6. juuli 2012. aasta dekreet

- 10 Majandusarengu minister võttis keskkonna ja territooriumi- ja merekaitse ministriga kooskõlastades vastu 6. juuli 2012. aasta dekreeedi, millega rakendatakse 3. märtsi 2011. aasta seadusandliku dekreeedi nr 28, mis käsitleb muudes taastuvatest energiaallikatest toidetavates käitistes peale fotogalvaaniliste päikeseenergiaseadmete elektrienergia tootmise edendamist, artiklit 24 (decreto – Attuazione dell'art. 24 del decreto legislativo 3 marzo 2011, n. 28, recante incentivazione della produzione di energia elettrica da impianti a fonti rinnovabili diversi dai fotovoltaici; *GURI* nr 159, 10.7.2012, *GURI* nr 143 regulaarne lisa; edaspidi „6. juuli 2012. aasta dekreet“).

- 11 6. juuli 2012. aasta dekreeidi artiklis 19 „Roheliste sertifikaatide saamise õiguse muutmine toetusteks“ on ette nähtud:

„1. Elektrienergia tootmisele enne 31. detsembrist 2012 kasutusele võetud taastavaid energiaallikaid kasutavates elektrijaamades, mis on omandanud õiguse saada rohelisi sertifikaate, kohaldatakse 2015. aastale järgneva perioodi eest, mil tootjal on veel jäänud õigus toetust saada, I tagasiostutariifi varem kehtinud sätete kohaselt toetuskavaga hõlmatud netotoodangule [...] [seejärel esitatakse matemaatiline valem I tagasiostutariifi arvutamiseks]

[...]“.

- 12 Selle dekreeidi artiklis 20 „Sätted aastatoodangu kohta kuni 2015. aastani väljastatud roheliste sertifikaatide tagasivõtmise kohta“ on sätestatud:

„1. Aastate 2012–2015 tootmise roheliste sertifikaatide väljaandmisel ja tagasivõtmisel kohaldatakse seadusandliku dekreeidi [nr 28/2011] artikli 24 lõike 5 punkti c esimese lause alusel järgmiste lõigete sätteid.

2. Tootja taotlusel väljastab GSE kord kvartalis rohelised sertifikaadid eelmise kvartali toodangu kohta meetmete alusel, mille võrguettevõtjad esitavad GSE-le iga kuu, kasutades selleks GSE poolt 60 päeva jooksul pärast käesoleva dekreeidi jõustumist avaldatud erimenetlust.

3. [...] GSE võtab loa omaniku taotlusel seadusandliku dekreeidi nr 28/2011 artikli 25 lõikes 4 määratletud hinna eest tagasi:

[...]

b) rohelised sertifikaadid 2012. aasta esimese poolaasta tootmise kohta enne 31. märtsi 2013;
rohelised sertifikaadid 2012. aasta teise poolaasta tootmise kohta enne 30. septembrit 2013;

c) rohelised sertifikaadid 2013. aasta esimese kvartali tootmise kohta enne 31. detsembrist 2013;
rohelised sertifikaadid 2013. aasta teise kvartali tootmise kohta enne 31. märtsi 2014;
rohelised sertifikaadid 2013. aasta kolmanda kvartali tootmise kohta enne 30. juunit 2014;
rohelised sertifikaadid 2013. aasta neljanda kvartali tootmise kohta enne 30. septembrit 2014;

d) rohelised sertifikaadid 2014. aasta esimese kvartali tootmise kohta enne 30. septembrit 2014;
rohelised sertifikaadid 2014. aasta teise kvartali tootmise kohta enne 31. detsembrist 2014;
rohelised sertifikaadid 2014. aasta kolmanda kvartali tootmise kohta enne 31. märtsi 2015;
rohelised sertifikaadid 2014. aasta neljanda kvartali tootmise kohta enne 30. juunit 2015;

e) rohelised sertifikaadid 2015. aasta esimese kvartali tootmise kohta enne 30. septembrit 2015;
rohelised sertifikaadid 2015. aasta teise kvartali tootmise kohta enne 31. detsembrist 2015;
rohelised sertifikaadid 2015. aasta kolmanda kvartali tootmise kohta enne 31. märtsi 2016;
rohelised sertifikaadid 2015. aasta neljanda kvartali tootmise kohta enne 30. juunit 2016.

[...]“.

13 Määruse artikli 21 lõikes 8 on ette nähtud:

„Enne käesolevas dekreedis nimetatud õigust saada toetust toetusmehhanismist peab vastutav isik iga käitise kohta sõlmima GSEga eraõigusliku lepingu. GSE esitab [AEEG-le] kolme kuu jooksul käesoleva dekreeidi jõustumisest vajalikud andmed, et viimane saaks koostada seadusandliku dekreeidi [nr 28/2011] artikli 24 lõike 2 punktis d nimetatud tüüplepingu.“

14 6. juuli 2012. aasta dekreeidi artiklis 30 „Varasemalt toetusmehhanismilt uuele ülemineku“ on sätestatud:

„1. Selleks et kaitsta pooleliolevaid investeeringuid ja tagada vanalt mehhanismilt järkjärguline ülemineku uuele mehhanismile enne 30. aprilli 2013 kasutusele võetud või enne 30. juunit 2013 kasutusele võetud üksnes artikli 8 lõike 4 punktis c nimetatud jätmetel toimivate käitiste puhul, on võimalik valida muu toetusmehhanism kui see, mis on kehtestatud käesolevas dekreedis, järgmise korra alusel ja järgmistel tingimustel:

[...]

b) lõikes 1 nimetatud tähtaja jooksul kasutusele võetavate käitiste suhtes kohaldatakse 2007. aasta seadusele nr 244 (muudetud redaktsioonis) lisatud tabelites 1 ja 2 ning 27. detsembri 2006. aasta seaduse nr 296 riigi iga-aastase ja mitmeaastase eelarve koostamise kohta (legge n. 296 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato; *GURI* nr 299, 27.12.2006, regulaarne lisa nr 244) (muudetud redaktsioonis) punktis 382 *quater* esitatud vertikaalsete sertifikaatide üldtariife ja tegureid, mida kohaldatakse käesoleva dekreeidi jõustumise ajal ja mida vähendatakse alates 2013. aasta jaanuarist 3% võrra kuus; seda vähendamist kohaldatakse alates maist üksnes jätmetel toimivate käitiste puhul, mida on nimetatud artikli 8 lõike 4 punktis c.

[...]

2. Lõikes 1 nimetatud käitistel peab olema olemas enne käesoleva dekreeidi jõustumise kuupäeva antud luba.

[...]“.

Tüüplepingud

15 AEEG kiitis 16. mai 2013. aasta otsusega nr 207/2013/R/EFR heaks tüüplepingu projekti „Fonti energetiche rinnovabili“ (taastuvallikate kokkulepe; edaspidi „ERFi kokkulepe“), mille GSE koostas 6. juuli 2012. aasta dekreedis ette nähtud toetusmeetmete andmiseks. See otsus avaldati AEEG veebisaidil 17. mail 2013.

16 GSE avaldas 20. aprillil 2016 oma veebilehel tüüplepingu projekti pealkirjaga „Gestione Riconoscimento Incentivo“ (ergutusmeetme tunnustamise haldamise tüüpleping; edaspidi „GRIN-kokkulepe“).

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 17 Käesoleva kohtuotsuse punktis 2 nimetatud 21 äriühingut (edaspidi „põhikohtuasja kostjad“) on muust taastuvast allikast kui fotogalvaaniline energia elektrit tootvate käitiste omanikud, kes said roheliste sertifikaatide kavaga ette nähtud toetust selle elektrienergia tootmiseks ja võisid seega müüa rohelisi sertifikaate teistele ettevõtjatele, et täita oma kohustust suunata teatud kogus sellist elektrienergiat Itaalia elektrisüsteemi.
- 18 Pärast seda, kui võeti vastu seadusandlik dekreet nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreet, mis nägid ette roheliste sertifikaatide süsteemi asendamise ergutavate tagasiostutariifide kavaga, esitasid käitiste omanikud Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia) kaebuse, et vaidlustada GRIN-kokkuleppe – mille nad pidid GSEga sõlmima, et liikuda ühelt kavalt teisele üle – õiguspärasus.
- 19 Nimetatud kohus rahuldab nende käitiste omanike kaebuse põhjendusel, et ei seadusandlik dekreet nr 28/2011 ega 6. juuli 2012. aasta dekreet ei näinud sõnaselgelt ette, et see üleminek nõuaks GSEga kokkuleppe sõlmimist. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kehtis seadusandliku dekreeidi nr 28/2011 artikli 24 lõike 2 punktis d ette nähtud kohustus sõlmida „eraõiguslik leping“ selleks, et tema suhtes saaks kohaldada ergutavate tagasiostutariifide kava üksnes niisuguste taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvate käitiste käitajate suhtes, mis olid kasutusele võetud pärast 31. detsembrist 2012, mitte samadele omanikele kuuluvate ja enne seda kuupäeva kasutusse võetud käitiste käitajate suhtes, kelle suhtes kohaldati roheliste sertifikaatide süsteemi.
- 20 GSE esitas Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus) otsuse peale apellatsioonkaebuse Consiglio di Statole (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 21 Kõigepealt märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, et tema ja Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) kohtupraktikast tuleneb, et vastupidi sellele, mida otsustati esimeses kohtuastmes, kehtis GSEga lepingu sõlmimise kohustus – selleks, et oleks võimalik saada ergutavate tagasiostutariifide kavast kasu – nii ettevõtjatele, kelle käitised võeti kasutusele enne 31. detsembrist 2012, kui ka ettevõtjatele, kelle käitised võeti kasutusele pärast 31. detsembrist 2012. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul võis GSE seega – arvestades ülemineku erisustega seotud vajalikke muudatusi – kasutada ERFi kokkulepet, mille AEEG heaks kiitis, või GRIN-kokkulepet, mis järgneb ERFi kokkuleppele, et seada see tingimuseks enne 31. detsembrist 2012 kasutusele võetud käitiste käitajatele hinnatoetusmeetmete andmiseks.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et võib asuda seisukohale, et osas, milles põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega kohustati roheliste sertifikaatide kavast kasu saavaid ettevõtjaid sõlmima selleks, et oleks võimalik saada ergutavate tagasiostutariifide kavast kasu, GSEga kokkuleppe, muudeti põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega ühepoolselt õiguslikke tingimusi, millele põhikohtuasja kostjad oma majandustegevuse rajasid, mis võib minna vastuollu direktiivi 2009/28 eesmärgiga pakkuda investoritele teatavat kindlust.
- 23 Asjaomaste ettevõtjate kohustus sõlmida selline kokkulepe ei ole väidetavalt nimelt vabade läbirääkimiste tulemus. Lisaks kehtestab see kokkulepe nendele ettevõtjatele lisakohustusi. Nimelt ei piirdu kokkulepe sellega, et näeb ette nimetatud ettevõtjate roheliste sertifikaatide ümberarvestamise matemaatilise valemi alusel hinnatoetuseks, vaid sisaldab muu hulgas nende

kohustust paigaldada uued kauglugemisseadmed, et võimaldada GSE-l koguda mõõtmisandmeid (GRIN-kokkuleppe artikkel 5), piiranguid krediidi loovutamisele (GRIN-kokkuleppe artiklid 7 ja 8); GSE õigust muuta või lõpetada toetusi asjaomase käitise müümisel kolmandale isikule (GRIN-kokkuleppe artikli 9 lõige 2), GSE õigust lõpetada leping pelgalt valeandmete esitamise tõttu (GRIN-kokkuleppe artikkel 12) ning GSE õigust sama leping lõpetada ja peatada (GRIN-kokkuleppe artikli 13 lõiked 3 ja 4).

- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et muutes ühepoolselt õiguslikke tingimusi, millele põhikohtuasja kostjad oma majandustegevuse rajasid, võib sellise kokkuleppe sõlmimise kohustus minna vastuollu nii direktiivi 2009/28 eesmärgiga – nagu see nähtub direktiivi põhjendustest 8, 14 ja 25 ning artiklitest 1 ja 3 – pakkuda investoritele teatavat kindlust, kui ka õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas võib väita, et käesoleval juhul oleks ettevaatlik ja mõistlik ettevõtja olnud täiesti võimeline täpselt ette nägema põhikohtuasjas kõne all olevate õigusnormide arengut ja riski, et võetakse tema huve kahjustada võivaid meetmeid. Ta leiab, et erinevalt kohtuasjadest, milles tehti 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt (C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280), ei sisaldanud varem kehtinud õigusnormid ettevõtjate jaoks piisavalt selget teavet selle kohta, et roheliste sertifikaatide süsteemi ergutavaid meetmeid võiks muuta või need tühistada.
- 26 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul võib lisaks olla tegemist harta artiklis 16 sätestatud ettevõtlusvabaduse rikkumisega. Nimelt võib ühelt poolt põhikohtuasjas kõne all olevaid riigisiseseid õigusnorme pidada roheliste sertifikaatide süsteemist kasu saavate käitiste käitajate lepinguvabadusse sekkumiseks, kuna seadusandja asendas selle kava ergutavate tagasiostutariifide kavaga ja kehtestas nendele käitajatele uued tingimused viimati nimetatud kavast kasu saamiseks, kuigi nad olid kavandanud ja korraldanud oma majandustegevuse ajavahemikuks, mille stabiilsus oleks tulnud mõistliku aja jooksul säilitada. Teiselt poolt mõjutavad need riigisiseseid õigusnormid iga ettevõtja õigust kasutada oma tegevuse eest vastutamise piires vabalt tema käsutuses olevaid majandus- ja finantsressursse.
- 27 Nendel asjaoludel otsustas Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2009/28], eelkõige selle põhjendusi 8, 14 ja 25 ning artikleid 1 ja 3 ning [harta] artiklit 16, tõlgendatuna õiguskindluse põhimõttest ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttest lähtudes, tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised riigisiseseid õigusnormid, nagu on sätestatud [seadusandlikus dekreedis nr 28/2011] ja [6. juuli 2012. aasta dekreedis] – niisugusena, nagu neid on tõlgendatud Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) väljakujunenud kohtupraktikas –, mille kohaselt sõltub toetustariifide andmine eraõiguslike lepingute allkirjastamisest GSE ja puudutatud käitise eest vastutava isiku vahel ka juhul, kui tegemist on taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia tootmise käitistega, mis võeti kasutusele enne 31. detsembrist 2012.“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 28 GSE väidab, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu, kuna see ei ole põhikohtuasja lahendamisel määrava tähtsusega. GSE leiab, et pärast tema esitatud vastuvõetamatuse vastuväidet, mis põhineb asjaolul, et GRIN-kokkulepe, mille põhikohtuasja kostjad vaidlustasid, kostjaid ei kahjusta, oleks eelotsusetaotluse esitanud kohus pidanud tunnistama selle vaidluse aluseks olnud hagi vastuvõetamatuks või siis oleks tulnud leida, et otsuse tegemise vajadus on ära langenud.
- 29 Selle kohta tuleb märkida, et ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames on üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud otsuse tegema (22. veebruari 2024. aasta kohtuotsus *Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid* jt, C-59/22, C-110/22 ja C-159/22, EU:C:2024:149, punkt 43 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õigusnormi tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud, et anda talle esitatud küsimustele tarvilik vastus (vt 22. veebruari 2024. aasta kohtuotsus *Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid* jt, C-59/22, C-110/22 ja C-159/22, EU:C:2024:149, punkt 44 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Seega ei ole Euroopa Kohtu ülesanne kontrollida, kas otsus eelotsusetaotlus esitada on vastu võetud kohtukorraldust ja -menetlust reguleerivate riigisiseste õigusnormide kohaselt, ega seada kahtluse alla hinnangut, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus andis põhikohtuasja hagi vastuvõetavusele (vt selle kohta 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus *Gauweiler* jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Järelikult ei saa eelotsusetaotlust tunnistada vastuvõetamatuks põhjusel, et GSE väitis eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et põhikohtuasjas esitatud hagi on vastuvõetamatu või et selle tõttu tuleb otsustada, et otsuse tegemise vajadus on ära langenud.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 33 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/28 artikleid 1 ja 3 koostoimes direktiivi põhjendustega 8, 14 ja 25 ning õiguskindluse põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ning harta artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisemed õigusnormid, millega on – kontekstis, kus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia riiklik toetuskava, mis põhineb selle elektrienergia riiklikku võrku lisamise kvootidel ja roheliste sertifikaatide andmisel ettevõtjatele, kes toodavad kõnealust elektrienergiat, asendatakse sama elektrienergia riikliku toetuskavaga, mis põhineb neile ettevõtjatele ergutavate tagasiostutariifide andmisel – seatud viimati nimetatud kava alusel abi saamise tingimuseks, et sellise ettevõtja ning viimati nimetatud kava haldamise ja kontrolli eest vastutava riigi kontrolli all oleva üksuse vahel peab olema sõlmitud kokkulepe selle toetuse

andmise tingimuste kohta, sealhulgas ettevõtjate osas, kes oma kätiste kasutusele võtmise kuupäeva arvestades said kasu kvootidel põhinevast riiklikust toetuskavast ja roheliste sertifikaatide väljastamisest.

- 34 Sellega seoses nähtub direktiivi 2009/28 artiklist 1, et direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik taastuvatest energiaallikatest toodetava energia kasutamise edendamiseks, seades kohustuslikud riiklikud eesmärgid seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaaluga summaarses energia lõpptarbimises. Kooskõlas selle eesmärgiga on direktiivi artikli 3 lõigetes 1 ja 2 seatud eesmärgid, mis tuleb saavutada ja mis seisnevad ühelt poolt selles, et igas liikmesriigis on taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal lõpptarbimises 2020. aastal vähemalt sama suur kui tema riiklik üldeesmärk, mis on ette nähtud direktiivi I lisa A osas, ning teiselt poolt selles, et liikmesriigid võtavad tõhusalt kavandatud meetmeid tagamaks, et sellistest energiaallikatest toodetud energia osakaal on vähemalt sama suur või suurem, kui on ette nähtud sama direktiivi I lisa B osas esitatud soovitusliku kujunemiskõveraga.
- 35 Nagu nähtub direktiivi 2009/28 põhjendustest 8 ja 14, peaks selle ühise raamistiku ja eesmärkide määratlemine tagama äriühingutele stabiilsuse, mida nad vajavad taastuvenienergia sektoris säästvate investeeringute tegemiseks, mis suudavad ergutada igat liiki taastuvatest energiaallikatest energiat tekitava uue tehnoloogia pidevat arengut ja kasutamist.
- 36 Direktiivi 2009/28 artikli 3 lõike 3 punkt a koostoimes direktiivi põhjendusega 25 näeb ette, et liikmesriigid võivad nimetatud eesmärkide saavutamiseks kohaldada toetuskavasid ning kõnealuste toetuskavade nõuetekohase toimimise tagamiseks on oluline, et liikmesriigid saaksid juhtida oma kavade mõju ja kulusid vastavalt oma taastuvenienergia potentsiaalile, kuivõrd need erinevad liikmesriigiti. Selles põhjenduses on samuti rõhutatud, et direktiiviga 2001/77 ette nähtud siseriiklike toetuskavade nõuetekohase toimimise tagamine on tähtis vahend investorite usalduse säilitamiseks ja direktiivi 2009/28 eesmärgi saavutamiseks.
- 37 Kuigi äriühingutele teatava stabiilsuse tagamine on oluline taastuvenienergia sektoris tehtavate säästvate investeeringute jaoks, mis aitavad suurendada sellise energia tarbimist, on neile ringkondadele selline kinnitus antud ühelt poolt seeläbi, et nad määratlevad ühise raamistiku, mis näeb ette kohustuslikud eesmärgid seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaaluga summaarses energia lõpptarbimises igas liikmesriigis, ja teiselt poolt kindlustades liikmesriikide poolt taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootmise edendamiseks kehtestatud toetuskavade nõuetekohase toimimise.
- 38 Vajadus tagada investoritele teatud kindlus, mida on tunnustatud direktiivi 2009/28 põhjendustes 8 ja 14, ei saa siiski isenesest mõjutada kaalutlusruumi, mis on liikmesriikidele antud selle direktiivi artikli 3 lõike 3 punktiga a koostoimes direktiivi põhjendusega 25, et võtta vastu ja säilitada tõhusad toetuskavad, mis ei ole seega liiga kulukad, võimaldades neil saavutada direktiiviga seatud kohustuslikud eesmärgid taastuvatest energiaallikatest toodetud energia tarbimise valdkonnas. Kohus on nimelt otsustanud, et kaalutlusruum, mis liikmesriikidel on meetmete osas, mida nad peavad nende eesmärkide saavutamiseks sobivaks, tähendab, et liikmesriikidel on vabadus toetuskavasid vastu võtta, muuta või tühistada tingimusel, et need eesmärgid on saavutatud (vt selle kohta 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 28, ning 1. märtsi 2022. aasta kohtumäärus Milis Energy jt, C-306/19, C-512/19, C-595/19 ja C-608/20–C-611/20, EU:C:2022:164, punkt 30).

- 39 Seega ei ole direktiiviga 2009/28 iseenesest vastuolus see, kui Itaalia seadusandja asendab roheliste sertifikaatide süsteemi tagasiostutariifide kavaga, mis lõpetab teatavate ettevõtjate jaoks eelise, mille neile andis esimene kava, ning kohustab neid ettevõtjaid sõlmima kokkuleppe GSEga, kes on täielikult riigi kontrolli all olev üksus, kelle ülesanne on hallata ja kontrollida taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri tootjatele riikliku toetuskavaga ette nähtud ergutusmeetmete andmist selleks, et neil oleks võimalik saada toetust teisest kavast, kuivõrd viimati nimetatud kava võimaldab Itaalia Vabariigil saavutada oma eesmärgid seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaaluga selles direktiivis kindlaks määratud summaarses energia lõpptarbimises.
- 40 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb siiski, et kui liikmesriigid võtavad vastu liidu õigust rakendavaid meetmeid, on nad kohustatud kaalutlusõiguse kasutamisel järgima liidu õiguse üldpõhimõtteid, mille hulka kuuluvad eelkõige õiguskindluse põhimõte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõte (vt selle kohta 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel, C-386/18, EU:C:2019:1122, punkt 55, ja 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 29 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, on nimetatud põhimõtetega kooskõlas, kuna Euroopa Kohus on ELTL artikli 267 alusel eelotsust tehes ainult pädev andma sellele liikmesriigi kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamist puudutavad asjaolud, mis võimaldavad liikmesriigi kohtul seda kooskõla hinnata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib selleks võtta arvesse kõiki asjakohaseid tegureid, mis tulenevad asjaomaste õigusaktide sõnastusest, eesmärgist või ülesehitusest (15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 43 ning seal viidatud kohtupraktika). Selleks et anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, võib Euroopa Kohus liikmesriikide kohtutega tehtava koostöö raames siiski anda liikmesriigi kohtule kogu teabe, mida ta peab niisuguse kooskõla hindamise jaoks vajalikuks (vt selle kohta 16. novembri 2023. aasta kohtuotsus Viterro Hungary, C-366/22, EU:C:2023:876, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Mis puudutab esimesena õiguskindluse põhimõtte järgimist, siis tuleb märkida, et see põhimõte nõuab ühelt poolt, et õigusnormid oleksid selged ja täpsed, ning teiselt poolt, et nende kohaldamine oleks õigussubjektidele ootuspärane, eriti kui need võivad kaasa tuua ebasoodsaid tagajärgi. Nimetatud põhimõtte nõuab esmajoones seda, et õigusnormid võimaldaksid asjasse puutuvatel isikutel täpselt teada kohustuste ulatust, mida need õigusnormid neile ette näevad, ja neil isikutel oleks võimalik selgelt teada oma õigusi ja kohustusi ning toimida neile vastavalt (16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari vs. parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punkt 223 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Neid nõudeid ei saa siiski mõista nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriigi seadusandja kasutab enda vastu võetud normis mõnda abstraktset õigusmõistet, ega ka nii, et see nõuab, et sellises abstraktses normis oleksid mainitud konkreetset hüpoteesid, mille korral see kohaldamisele kuuluda saab, kuivõrd kõiki selliseid hüpoteese ei saa seadusandja ette kindlaks määrata (vt analoogia alusel 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari vs. parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punkt 224 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 44 Asjaolu, et õigustloov akt annab selle rakendamise eest vastutavale asutusele kaalutusõiguse, ei ole seetõttu iseenesest ootuspärasuse nõudega vastuolus – seda tingimusel, et selle kaalutusõiguse piirid ja selle teostamise kord on piisavalt selgelt määratletud, arvestades taotletavat õiguspärasust eesmärki anda piisav kaitse omavoli vastu (vt 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari vs. parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punkt 225 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Käesoleval juhul näib – ja seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreeedi sätted näevad selgelt ja täpselt ette roheliste sertifikaatide kava järkjärgulise kaotamise ja selle asendamise ergutavate tagasiostutariifide kavaga ning selle järkjärgulise kaotamise ja asendamise korra.
- 46 Nimelt on seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 artiklis 24 ette nähtud, et taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvad käitised, mis on kasutusele võetud pärast 31. detsembrist 2012, võivad saada toetust ergutavate tagasiostutariifide kavast, kui teatavad kriteeriumid on täidetud. Lisaks on enne 31. detsembrist 2012 kasutusele võetud käitiste puhul mis kasutavad taastuvaid energiaallikaid, 6. juuli 2012. aasta dekreeedi artiklis 19 sätestatud kord roheliste sertifikaatide õiguste muutmiseks toetustariifideks alates 1. jaanuarist 2016. Seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 artikli 25 lõikes 4 ja 6. juuli 2012. aasta dekreeedi artiklis 20 on ette nähtud kuni 2015. aasta lõpuni aastatoodangu kohta väljastatud roheliste sertifikaatide tagasivõtmise tingimused. Viimaseks on 6. juuli 2012. aasta dekreeedi artiklis 30 enne 30. aprilli 2013 kasutusele võetud käitiste jaoks ette nähtud võimalus valida konkreetne toetusmehhanism vanalt uuele toetusmehhanismile üleminekul.
- 47 Lisaks on seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 artikli 24 lõike 2 punktis d ja 6. juuli 2012. aasta dekreeedi artikli 21 lõikes 8 selgelt märgitud, et ergutavate tagasiostutariifide andmine nõuab lepingu sõlmimist GSE ja käitiste eest vastutava üksuse vahel.
- 48 Nende sätete kohaldamine oli ootuspärane kõigi taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia tootjate jaoks olenemata sellest, kas nende käitised võeti kasutusele enne või pärast 31. detsembrist 2012, kuna seadusandlik dekreet nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreet võeti vastu enne ajavahemiku 1. jaanuar 2013 kuni 31. detsember 2015 algust, mille jooksul tuli roheliste sertifikaatide süsteem järk-järgult asendada ergutavate tagasiostutariifide kavaga.
- 49 Mis puudutab selle kokkuleppe tingimusi, mille ettevõtjad peavad GSEga sõlmima selleks, et nende suhtes saaks kohaldada ergutavate tagasiostutariifide kava, siis tuleb märkida, et vastavalt seadusandliku dekreeedi nr 28/2011 artikli 24 lõike 2 punktile d koostoimes 6. juuli 2012. aasta dekreeedi artikli 21 lõikega 8 võttis AEEG 6. juulil 2012 GSE ettepanekul vastu tüüplepingu, nimelt ERFi kokkuleppe. Lisaks avaldas GSE 20. aprillil 2016 GRIN-kokkuleppe eelnõu, mis pidi järgnema ERFi kokkuleppele.
- 50 Mis puudutab GRIN-kokkulepet, mis on põhikohtuasja ese, siis näivad selle sätted esmapilgul selged ja ootuspärased käesoleva kohtuotsuse punktis 42 viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 51 Nimelt, nagu GSE ja komisjon oma kirjalikes seisukohtades väidavad, näib GRIN-kokkuleppe tingimuste sisu vastavat ERFi kokkuleppe sätetele või Itaalias taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootjatele kohaldatavale õiguslikule raamistikule, eelkõige seadusandlikule dekreedile nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreedile või neist tulenevale. Kui eelotsusetaotluse

esitanud kohus peaks pärast kontrolli seda hinnangut kinnitama, tuleb asuda seisukohale, et nende tingimuste sisu oli käesoleva kohtuotsuse punktis 42 viidatud kohtupraktika tähenduses ootuspärane.

- 52 Viimati nimetatud hinnangut ei sea tingimata kahtluse alla asjaolu, et osa nendest tingimustest annavad, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 23, GSE-le teatava kaalutusõiguse eelkõige käitise kolmandatele isikutele müümise korral asjaomase kokkuleppe ühepoolseks muutmiseks või lõpetamiseks või selle lõpetamiseks või ühepoolset peatamiseks, kui asjaomase käitise struktuur erineb deklareeritud olukorrast oluliselt.
- 53 Nagu nimelt nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 44, saab eelotsusetaotluse esitanud kohus vaid siis, kui ta jõuab järeldusele, et GSE kaalutusõiguse piirid ja selle teostamise kord ei ole –, arvestades taotletavat õiguspärast eesmärki, et tagada piisav kaitse omavoli vastu – piisavalt selgelt määratletud, tuvastada õiguskindluse põhimõtte rikkumise.
- 54 Teisena, mis puudutab õiguskindluse põhimõttega kaasnevat õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte järgimist, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et õigus tugineda sellele põhimõttele on igal ettevõtjal, kelles liikmesriigi ametiasutus on eelkõige konkreetseid kinnitusi andes tekitanud põhjendatud ootusi (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Avicarvil Farms, C-443/21, EU:C:2022:899, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika). Juhul kui ettevaatlik ja mõistlik ettevõtja oleks aga saanud tema huve mõjutada võiva meetme vastuvõtmist ette näha, ei saa ta sellegipoolest sellele põhimõttele enam tugineda, kui see meede on juba vastu võetud. Lisaks ei saa ettevõtjatel olla õiguspärast ootust kehtiva olukorra säilimise suhtes, mida liikmesriigi ametivõimud võivad oma kaalutusõigust kasutades muuta (15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 55 Käesoleval juhul ja kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangust ei tulene teisiti, ei nähtu Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Itaalia ametiasutused oleksid enne seadusandliku dekreeidi nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreeidi vastuvõtmist võtnud mis tahes meetme või andnud mis tahes kinnituse, mis oleks võinud tekitada sellistel ettevõtjatel nagu põhikohtuasja kostjad põhjendatud lootusi roheliste sertifikaatide kava säilitamise suhtes.
- 56 Lisaks, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 38, andis direktiiv 2009/28 Itaalia ametiasutustele kaalutusruumi, et muuta selles direktiivis sätestatud taastuvatest energiaallikatest toodetud energiaga seotud eesmärkide saavutamiseks kehtestatud toetuskavasid või need tühistada.
- 57 Sellest tuleneb, et ettevaatlikel ja mõistlikel ettevõtjatel pidi olema võimalik ette näha, et Itaalia ametiasutused võivad seda kaalutusõigust kasutada. Seega ei saanud neil tekkida õiguspärast ootust, et jääb kehtima toetuskava, mis näeb ette roheliste sertifikaatide andmise, ja et ei kehtestata uusi kohustusi, näiteks kohustust sõlmida GSEga kokkuleppe, et neile kohaldataks taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia suhtes ergutavat tagasiostutariifi.
- 58 Mis puudutab täpsemalt GRIN-kokkuleppe sõlmimise kohustust, siis juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangust ei tulene teisiti, ei ilmne, et tootjatel, kelle käitised olid enne 31. detsembrist 2012 kasutusele võetud, oleks olnud mingit kindlust, et neil ei ole seda kohustust selleks, et neile kohaldataks ergutavat tagasiostutariifi. Vastupidi, nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, tuleneb nii tema enda kui ka Corte di suprema di Cassazione (kassatsioonikohus) praktikast, et seadusandliku dekreeidi nr 28/2011 artikli 24 lõike 2 punkti d koostoimes 6. juuli

2012. aasta dekreeidi artikli 21 lõikega 8 tuleb tõlgendada nii, et see kehtestab kohustuse nii tootjatele, kelle käitised võeti kasutusele pärast 31. detsembrit 2012, kui ka nendele tootjatele, kelle käitised töötasid enne seda kuupäeva, et neil oleks võimalik saada kasu sellise tariifi kohaldamisest.

- 59 Mis puudutab GRIN-kokkuleppe sõnastust, siis juhul, kui on võimalik tuvastada, et see vastab sisuliselt AEEG 16. mai 2013. aasta otsusega vastu võetud ERFi kokkuleppe sätetele ja Itaalias taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootmisele kohaldatavale õigusraamistikule –, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, tuleb asuda seisukohale, et nimetatud tootjatel oli võimalik neid tingimusi ette näha.
- 60 Järelikult ei saanud põhikohtuasja kostjatel, kelle käitised võeti kasutusele enne 31. detsembrit 2012 ja kes said kasu roheliste sertifikaatide süsteemist, olla õiguspärast ootust, et see kava jääb kehtima ja et neil puudub kohustus sõlmida GSEga selline kokkulepe nagu GRIN-kokkulepe, et neile saaks kohaldada kõnealust kava asendavat ergutavate tagasiostutariifide süsteemi.
- 61 Kolmandana, mis puudutab harta artikli 16 tõlgendamist, siis tuleb esiteks märkida, et harta artikli 51 lõiget 1 arvestades on artikkel 16 käesoleval juhul kohaldatav, kuna seadusandliku dekreediga nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreediga võeti direktiiv 2009/28 Itaalia õigusesse üle.
- 62 Teiseks tuleb tõdeda, et ettevõtlusvabadust käsitlev artikkel 16 kaitseb majandus- või äritegevuse vabadust, vabadust vabalt käsutada ettevõtja majandus-, tehnilisi ja finantsressursse vastutuse piires, mida ta kannab omaenda tegude eest, ning lepinguvabadust (vt selle kohta 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punktid 56 ja 62 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 63 Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangust ei tulene teisiti, ei mõjuta roheliste sertifikaatide süsteemi asendamine ergutavate tagasiostutariifide süsteemiga, mis on ette nähtud seadusandlikus dekreedis nr 28/2011 ja 6. juuli 2012. aasta dekreediga, selle kava alusel soodustatud ettevõtjate vabadust tegeleda majandus- või äritegevusega. Eelkõige näib, et see asendamine ei mõjuta nende ettevõtjate õigust kasutada vabalt nende käsutuses olevaid majanduslikke, tehnilisi ja finantsressursse.
- 64 Sellega seoses tuleb nimelt märkida, et muu hulgas kujutab endast selle õiguse piirangut kohustus võtta meetmeid, mis võivad ettevõtja jaoks kaasa tuua suure kulu, mõjutada märkimisväärselt tema tegevuse korraldust või nõuda keerulisi ja kompleksseid tehnilisi lahendusi (15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 63 ning seal viidatud kohtupraktika). Ent üleminek asjaomastelt kavadelt ei tundu olevat kulukas, nõudvat keerulisi ja keerukaid tehnilisi lahendusi või avaldavat märkimisväärselt mõju põhikohtuasja kostjate tegevusele.
- 65 Mis puudutab harta artiklis 16 sätestatud lepinguvabadust, siis tuleb tõdeda, et selle all peetakse silmas eelkõige majanduspartneri vaba valikut ning vabadust määrata kindlaks teenuse eest nõutav hind (vt selle kohta 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) jt, C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2021:280, punkt 57 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 66 Käesoleval juhul näib siiski, et roheliste sertifikaatide kavast kasu saavate ettevõtjate kohustus sõlmida GSEga selline kokkulepe nagu GRIN-kokkulepe, et saada kasu ergutavatest tagasiostutariifidest, ei mõjuta seda vabadust.
- 67 Võttes arvesse Euroopa Kohtule esitatud toimikus sisalduvat teavet, näib see kokkulepe olevat üksnes vahend, mille abil rakendab ergutavate tagasiostutariifide kava GSE, kes on – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 39 – täielikult riigi kontrolli all olev üksus, kelle ülesanne on hallata ja kontrollida toetuskavaga ette nähtud toetuste andmist. Kõnealune kokkulepe näib üksnes täiendavat haldusotsust, millega lubatakse tariifsete soodustuste alusel soodustusi, ning sellel ei ole mingit mõju kõnealuse toetuse suurusele, kuna see on kindlaks määratud kohaldatavas õiguslikus raamistikus ega ole seega läbiräägitav.
- 68 Sellistel asjaoludel on põhjendatud, et ettevõtjatel ei ole võimalik valida oma lepingupoolt ning neil ei ole läbirääkimisõigust GRIN-kokkuleppe sisu või toetussumma üle. Nende ettevõtjate lepinguvabadus piirdub õiguspäraselt otsustamisega, kas nad nõustuvad selle kokkuleppe tingimustega või mitte.
- 69 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2009/28 artikleid 1 ja 3 – koostoimes selle direktiivi põhjendustega 8, 14 ja 25 ning õiguskindluse põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega – ning harta artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, millega on – kontekstis, kus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia riiklik toetuskava, mis põhineb selle elektrienergia riiklikku võrku lisamise kvootidel ja roheliste sertifikaatide andmisel ettevõtjatele, kes toodavad kõnealust elektrienergiat, asendatakse sama elektrienergia riikliku toetuskavaga, mis põhineb neile ettevõtjatele ergutavate tagasiostutariifide andmisel – seatud viimati nimetatud kava alusel abi saamise tingimuseks, et sellise ettevõtja ning viimati nimetatud kava haldamise ja kontrolli eest vastutava riigi kontrolli all oleva üksuse vahel peab olema sõlmitud kokkulepe selle toetuse andmise tingimuste kohta, sealhulgas ettevõtjate osas, kes oma käitiste kasutusele võtmise kuupäeva arvestades said kasu kvootidel põhinevast riiklikust toetuskavast ja roheliste sertifikaatide väljastamisest.

Kohtukulud

- 70 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (seitsmes koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta artikleid 1 ja 3 – koostoimes selle direktiivi põhjendustega 8, 14 ja 25 ning õiguskindluse põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega – ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 16

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisese õigusnormid, millega on – kontekstis, kus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia riiklik toetuskava, mis põhineb selle elektrienergia riiklikku võrku lisamise kvootidel ja roheliste sertifikaatide andmisel ettevõtjatele, kes toodavad kõnealust elektrienergiat, asendatakse sama elektrienergia riikliku toetuskavaga, mis põhineb neile ettevõtjatele ergutavate tagasiostutariifide andmisel – seatud viimati nimetatud kava alusel abi saamise tingimuseks, et sellise ettevõtja ning viimati nimetatud kava haldamise ja kontrolli eest vastutava riigi kontrolli all oleva üksuse vahel peab olema sõlmitud kokkulepe selle toetuse andmise tingimuste kohta, sealhulgas ettevõtjate osas, kes oma käitiste kasutusele võtmise kuupäeva arvestades said kasu kvootidel põhinevast riiklikust toetuskavast ja roheliste sertifikaatide väljastamisest.

Allkirjad